

УДК 712.2

Т. Ф. Панченко

доктор архітектури,

професор, завідувач кафедри ландшафтної архітектури КНУБА

С. М. Проценко

кандидат географічних наук,

доцент кафедри ландшафтної архітектури КНУБА

Л. І. Рубан

кандидат архітектури,

доцент кафедри ландшафтної архітектури КНУБА

НОВІ НАУКОВІ НАВЧАЛЬНІ НАПРЯМИ В ЛАНДШАФТНІЙ АРХІТЕКТУРІ

Анотація: в статті розглянуті сучасні проблеми ландшафтної архітектурної освіти та визначенні напрями поліпшення учбового процесу.

Ключові слова: ландшафтна архітектура, навчальний процес, рекреаційно-туристичне середовище, нормативно-правові засади.

Під поняттям «ландшафтна архітектура» розуміється архітектура відкритих просторів, яка включає охорону та перетворення природних або штучно створених елементів ландшафту, формування систем озеленення поселень, організацію курортно-рекреаційних зон та туристичних осередків культурної спадщини, здійснення благоустрою та дизайну урбанізованого середовища та інші аспекти формування комфортних умов для життєдіяльності людей.

Формування спеціалізації «ландшафтна архітектура» започатковано в Україні у 1960-70х рр. відомими вченими І.Родічкіним, Ю.Бондарем, Т.Максимюк, В.Маєвською, О.Кузьмич, Я.Садовенко та іншими, плідна наукова та проектна діяльність яких пов'язана з провідними інститутами НДПмістобудування та «Діпромiсто», з вищими учбовими закладами Київський інженерно-будівельний інститут (зараз - КНУБА) та Львівська Політехніка, іншими науково-проектними установами того часу.

В цей період були розроблені перші «Норми проектування зелених насаджень у різних природних зонах Української РСР» (РСН 183-68); методичні посібники «Проектування, будівництво і прийняття в експлуатацію парків, садів, скверів й інших об'єктів комплексного благоустрою в містах УРСР» (РДМУ 204. УРСР 041-84) та «Формування архітектурно-ландшафтного середовища великих міст» (Держбуд, 1986), тощо.

На наступному етапі, у 1980-90-х роках, проблематика ландшафтної архітектури була розширена завдяки новим науковим дослідженням з рекреаційної географії, розвитку екологічних аспектів містобудування, розробці схем територіальної організації охорони природи та схем розвитку туризму на регіональному рівні. Вагомий внесок щодо розвитку нових напрямків ландшафтної архітектури належить таким українським вченим, як В.Зарецький, В.Городський, О.Мазуркевич, Т.Панченко та багатьом іншим. За участю цих спеціалістів були видані перші у СРСР будівельні норми щодо рекреаційних територій - «Інструкція з планування та забудови курортів і зон відпочинку. ВБН 23-75», монографія «Містобудівні основи розвитку курортно-рекреаційних районів СРСР» (1990), наукові праці по лінії міжнародного співробітництва «Розвиток приморських курортно-рекреаційних зон» (Болгарія-Україна, 1973), «Проектування курортів та їх центрів, зон відпочинку та туризму в системах населених місць» (Румунія-Україна, 1988), «Black Sea Sustainable Tourism Initiative» (Болгарія, Грузія, Румунія, Росія, Туреччина, Україна, 1996), «Туристичне середовище: архітектура, природа, інфраструктура» (2009), тощо.

У 1988 році було створено Асоціацію ландшафтних архітекторів, яка протягом тривалого часу тісно співпрацювала з міжнародною організацією IFLA – Міжнародною Федерацією ландшафтних архітекторів. За останні роки українські провідні фахівці приймали участь у міжнародних конференціях та зустрічах щодо розв'язання таких ландшафтно-рекреаційних проблем: «Розвиток туризму і захист довкілля». (Кіпр, 1994), «Туризм і природа» (Туреччина-Росія-Україна, 1995-1996), «Збережемо Чорне море» (Туреччина, 2009), тощо.

Згідно з існуючою світовою практикою, саме вищі навчальні заклади є тими осередками, навколо яких формується розвиток нових стратегічних досліджень та розповсюдження результатів цих досліджень в сучасну практику проектування. Але стан сьогоденної української освіти в цій галузі не відповідає високим потребам сучасності. Фактично, повноцінно не відбувається органічного інтегрування учбового процесу в сучасне архітектурно-ландшафтного проектування, не здійснюється розроблення нових наукових досліджень, посібників та підручників з питань сучасної ландшафтної архітектури, також майже відсутні дисертаційні дослідження з спеціальності 18.00.04 в частині «ландшафтна архітектура».

Відсутність сучасної комплексної програми підготовки кадрів за спеціальністю «ландшафтна архітектура» як на рівні архітектурної освіти, так і на рівні підвищення кваліфікації для практикуючих ландшафтних архітекторів та проектувальників, представників органів управління в сфері містобудування та архітектури, міського дизайну та благоустрою неминуче призводить до

зниження рівня естетичного, культурного, технічного та екологічного стану як міських, так і ландшафтно-рекреаційних територій. Також неналежна увага приділена напряму ландшафтно-архітектури (еколого-ландшафтного планування), сфера діяльності якого знаходиться на перетині районного планування, містобудування, географії та землеустрою, що призводить до розбіжностей в термінології та ускладнює формування термінології науково-теоретичної бази.

Як наслідок відсутності належного кадрового складу, компетентного в цій галузі, недостатньо приділяється уваги удосконаленню нормативно-правової бази в сфері ландшафтно-архітектури, що спричинило протиріччя в проектуванні окремих положень статей законів України «Про природно-заповідний фонд», «Про навколишнє середовище», «Про прибережні території», «Про благоустрій населених пунктів» [1], «Про регулювання містобудівної діяльності» [2], тощо. Окремо накреслимо, що в законі України «Про регулювання містобудівної діяльності» [2] взагалі відсутнє поняття «ландшафтна архітектура», не відображені засади проектування та організації територій ландшафтного призначення.

Тому, незважаючи на значні досягнення в галузі ландшафтно-архітектури, яка інтегрує різні напрями проектно-наукової та педагогічної діяльності, сучасна підготовка студентів (за відповідною спеціалізацією) не є задовільною та особливо потребує свого вдосконалення та розвитку.

Враховуючи вищевикладене на сучасному етапі, основними науковими напрямами в галузі розвитку ландшафтно-архітектури, на думку авторів, є:

- вивчення питань синтезу ландшафту та історико-архітектурної спадщини для потреб туристичної діяльності;
- формування туристично-рекреаційного середовища;
- вивчення особливостей еколандшафтів на базі екологічної мережі України.

Напрями удосконалення навчального курсу зі спеціалізації «Ландшафтна архітектура» базуються на теоретичних і прикладних аспектах сфери діяльності даної галузі й мають бути спрямовані на:

- визначення місця і ролі «ландшафтно-архітектури» як складової містобудування та розкриття її розвитку в історичному контексті;
- наведення типології ландшафтно-рекреаційних ресурсів та класифікації об'єктів ландшафтно-архітектури;
- визначення особливостей об'єктів природно-заповідного фонду, історико-культурної спадщини, курортно-рекреаційного будівництва з позицій їх ландшафтного благоустрою та естетики дизайну середовища;

- визначення основних принципів формування системи озеленення міського середовища, формування екологічної мережі регіонів та систем туризму;
- розробку принципів та основ архітектурно-ландшафтної організації та благоустрою населених пунктів;
- надання аналізу законодавчої бази, нормативно-методичних матеріалів, необхідних для проектування об'єктів ландшафтної архітектури, курортів, зон рекреації та туризму [3].

Висновки.

Для розвитку нових навчальних напрямів в ландшафтній архітектурі необхідно приділити увагу вирішенню таких питань:

1. забезпечити паритетний розвиток спеціальності «ландшафтна архітектура» із іншими навчальними напрямками в архітектурній сфері;
2. цілеспрямовано здійснювати підготовку кадрів за спеціальністю «ландшафтна архітектура» у вищих навчальних закладах України шляхом поєднання напрацювань та методик класичної школи з сучасними тенденціями вітчизняної та світової практики проектування. Сучасна освіта має бути спрямована на формування нової «еко-свідомості» у майбутніх фахівців з ландшафтної архітектури з першого року навчання;
3. всебічно сприяти процесам об'єднання та розвитку науки та освіти в галузі ландшафтної архітектури, особливо в питаннях підготовки та залучення молодих фахівців.

Світові тенденції розвитку сучасного суспільства свідчать, що спеціальність «ландшафтна архітектура» стає однією із пріоритетних напрямів сучасної архітектурної освіти, тому необхідні сучасні підходи до її організації та подальшого розвитку.

Список літератури:

1. Закон України «Про благоустрій населених пунктів» від 06.09.2005 №2807 – IV/ Відомості Верховної ради України (ВВР), 2009, № 49, с.517.
2. Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності»/ Відомості Верховної ради України (ВВР), 2011, № 34, с.343.
3. Панченко Т.Ф. Концептуальні засади архітектурно-ландшафтної організації території як екологічного чинника покращення стану довкілля/ Т.Ф. Панченко//Досвід та перспективи розвитку міст України. Екологічні

аспекти містобудування. Збірник наукових праць №19, – К.: Ін-т «Діпромісто», 2010.

Аннотация

Рассмотрены современные проблемы ландшафтного архитектурного образования и определены пути улучшения учебного процесса.

Ключевые слова: ландшафтная архитектура, учебный процесс, рекреационно-туристическая среда, нормативно-правовая база.

Annotation

The article describes modern problems of the landscaping education and depicts the ways for improvement of educational process.

Keywords: landscape architecture, education process, the architecture-landscape environment for tourism, normative legal basis.